

tolkning som den anden. De Ord: „Ingen kan paa Grund af sin Trosbekjendelse berøves Udgang osv.“ kunne, maatte de da sige, ligesaa godt betyde: Ligesom Ingen, hvad enten han har den ene eller den anden Trosbekjendelse, kan berøves Udgang, saaledes kan han efter Ordene heller ikke, selv om han ingen Trosbekjendelse har, berøves Udgang. Det er den Bei, som de snarest maa benytte, naar de vilde hævde deres Standpunkt og forsvare deres Resultat; derimod tror jeg ikke, det er hensigtsmæssigt at holde sig til det Historiske. Hvad forresten Ordet „Ed“ angaar og den Udtalelse, jeg fremkom med i Formiddags angaaende Betydningen deraf, er den ikke i Strid med, hvad jeg senere har udtalt. Jeg har nemlig ingenlunde sagt, at Ingen, der stod udenfor en Konfession, kunde aflægge nogen Ed. Jeg sagde i Formiddags overfor de ærede Forslagsstilleres Forslag, at efter min Mening laa der i Begrebet Ed Forudsætningen om et religiøst Moment, og derfor gjorde jeg gjældende, at Forslaget saaledes som det lyder, ikke indeholder nogen Garanti for, at det, der aflægges i Henhold dertil, er en Ed, fordi der kunde tænkes dem, der, som jeg sagde, satte Vren som det Høieste, og en blot Forsikring ved Vren, eller, om man vil, en Sværgen ved Vren, er ikke nogen Ed. Men jeg har ingenlunde sagt, at Folk, der stod udenfor Konfessionerne, ikke kunde aflægge nogen Ed; thi jeg tillod mig netop at fremhæve, at jeg antog, at det religiøse Moment var det Væsentlige med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Ed kunde aflægges eller ikke, og at det kom an paa, om den Paagjældende troede paa et høiere Væsen, som kunde gribe ind i Mennekelivet, om han troede paa, at det havde nogen Betydning for ham at fravige sig et saadant høiere Væsens Beskyttelse og Hjælp. Det vil altsaa vel egentlig sige — jeg skal ikke her komme ind paa Spidsfindigheder, man kan nuancere en saadan Ting paa mange Maader — det Afgjørende bliver, om Vedkommende tror paa en personlig Gud. Det kan man godt tro paa, fordi man staar udenfor Konfessionerne. Man har mange Exempler baade i den nyere og i den ældre Tid paa filosofiske Anskuelse og Opfattelser, som ere betegne som fritænkeriske, i den Forstand at de ligge udenfor alle Konfessioner, men som dog have den Egenskab, at Vedkommende tror paa en personlig Gud. Disse Ord har jeg blot tilladt mig her at fremføre, for at sætte det i et klart Lys, at der ingenlunde af mine Udtalelser kan eller maa sluttes, at jeg uden videre vil paa- staa, at ingen Konfessionløs kan aflægge Ed, eller at der ikke kan opstilles nogen Edsformular, som en Konfessionløs skulde kunne aflægge Ed efter; men jeg har kun sagt, at, naar man ikke vil give Slip paa den Fordring, at det religiøse

Moment skal ligge til Grund for Eden, vil det, hvorledes man end vender og dreier det, hævde, at der bliver endel Memester, som ikke kunne aflægge Ed. Løvrigt er der kun et Par enkelte Punkter, som have været fremdragne her, med Hensyn til hvilke jeg vil udtale min afvigende Anskuelse, ikke fordi det egentlig nærmest vedrører den her foreliggende Sag, men fordi jeg tror, at jeg skylder Forsamlingen at udtale min Mening derom, for at der ikke i den Henseende skal finde nogen Misforstaaelse Sted. Jeg kan ikke erkiende, at en Bestemmelse om, hvorledes Eden skal aflægges, kan træffes ved Forretningsordbøgerne i Thingene. Den Ed, som kræves i Grundloven, er jo ikke en Folkethingsed eller en Landsthingsed, men en Rigsdagsed, hvilket viser sig derved, at den, der engang som Folkethingsmand har aflagt Eden, ham afkræves den ikke paa ny, naar han bliver Landsthingsmand, eller omvendt. Dernæst mener jeg ogsaa, at, naar man maa gaa ud fra — og det maa man vel —, at Grundlovens Forfattere med fuldt Forfat og med velberaad Du have fordret en Ed og ikke en blot Forsikring — havde de villet dette Sidste, saa kunde de jo akkurat ligesaa godt have skrevet det i Grundloven —, saa maa det dermed have været Meningen, at de have villet skaffe ikke særlig de respektive Thing, men Landet, Folket, en Garanti, og efter min Mening kan det enkelte Thing ikke være Herre over, om denne Garanti skal være eller ikke være, eller om den skal afsvækkes saaledes, at den ingen Ting betyder, derved at man betager Edsformularen alt det, som fra et religiøst Standpunkt er det egentligt Bindende ved den.

Ordføreren for Forslagsstillerne

(Berg): Efter de Betragtninger, som den høitærede Minister fremsatte, synes det jo, som om den høitærede Minister mener eller ialtfald vil gjøre gjældende, at man ved at give Grundloven har ment, at der var en større Garanti ved at aflægge Eden under en Form, som man ikke fuldt kunde tilegne sig, end under en Form, som man fuldt kunde tilegne sig. Naar der her i Forslaget staar: „Ved Alt, hvad mig helligt og hjært er,“ saa medtages jo derunder hele den Vedkommendes religiøse Forhold, Alt, hvad der religiøst og paa anden Maade er ham helligt og hjært. Jeg tror dog, at dette maa binde Enhver stærkere, end om man lagde ham nogle Ord i Munden, som egentlig ikke for ham betød det, som man i Almindelighed vilde forstaa derved, men som kunde forklæres af Enhver især. Jeg tror, at den Ed er den stærkeste, som i sit Udtryk ikke siger mere end det, som fuldt ud kan siges af den Paagjældende. Løvrigt skal jeg ikke opholde det høie Thing